DEN INTERNATIONALE ØKONOMISKE SITUATION

I modsætning til, hvad der var tilfældet ved årskiftet 1953–54, bedømmes udsigterne for den almindelige økonomiske udvikling nu i begyndelsen af 1955 gennemgående særdeles gunstigt. Den depression, som man frygtede skulle komme i gang i U.S.A. i løbet af 1954, er udeblevet; ganske vist foregik der i årets første halvdel en vis nedgang i den amerikanske produktion og beskæftigelse i fortsættelse af den linie, der allerede havde tegnet sig fra omkring midten af 1953. Men nedgangen blev ikke selvforstærkende, og siden eftersommeren er der sket en ikke ubetydelig forøgelse af aktiviteten i U.S.A. Omend der stadig er et stykke vej tilbage, før rekordniveauet i foråret 1953 er nået, tør det formentlig siges, at depressionsfaren foreløbig er overstået. Der har været tale om en „recession", et tilbageslag, af noget større styrke end det, der fandt sted i 1948–49; men en egentlig depression er det ikke blevet til, og blandt de oplysninger, der foreligger i øjeblikket, er der ingen, som tyder på andet end fornyet fremgang i den amerikanske økonomi.

En vigtig side af udviklingen i 1954 er den omstændighed, at det amerikanske konjunkturtilbageslag – skønt det førte til en vis formindskelse af importen – ikke i nogen nævneværdig udstrækning har vanskeliggjort opretholdelsen af aktiviteten i andre lande. Den europæiske opgang, som allerede var under udvikling i 1953, er således fortsat i 1954, nogenlunde upåvirket af U.S.A.s aktivitetsformindskelse – ganske modsat erfaringerne fra 1948–49. Samtidig er der endog vedvarende foregået en forøgelse af andre landes guld- og dollarreserver. Dette tyder på, at den øvrige verden er blevet langt mindre følsom over for impulser udgående fra U.S.A., vel bl. a. som følge af forbedret konkurrenceevne over for amerikanske produkter og dermed også større muligheder for indbyrdes samhandel. Det er dog ikke ensbetydende med, at der som helhed er skabt ligevægt på andre landes vare- og tjenestebalance over for U.S.A.; der er stadig et underskud, som dækkes ved forskellige former for amerikansk hjælp.

DEN AMERIKANSKE KONJUNKTUR

NATIONALPRODUKTETS UDVIKLING

Et blik på nedenstående oversigt over udviklingen i U.S.A.s bruttonationalprodukt viser, at der for 1954 som helhed har været tale om en formindskelse

af aktiviteten med 2–3 % i forhold til året for; og sammenlignet med 2. kvartal 1953 andrager nedgangen 4 %.

Man ser heraf, at den væsentligste primære aktivitetsdæmpende faktor i udviklingen har været nedgangen i unionens udgifter, specielt til forsvarsformål. Siden 2. kvartal 1953 er disse reduceret med 14 milld. $, svarende til omkring 4 % af det samlede nationalprodukt. Denne nedgang har også smittet af på de private investeringer i maskiner m. v., der er reduceret med godt en halv snes procent, som følge af at det – med faldende offentlig efterspørgsel – ikke har været påkrævet at udvide produktionsapparatet i samme tempo, som det der var nødvendigt, så længe den offentlige efterspørgsel efter militært materiel var stigende. Den omstændighed, at den samlede efterspørgsel til „endelig anvendelse" således ophørte med at stige, medførte, at fortsat lageropbygning blev uønskelig, og at der tværtimod i mange virksomheder udfoldedes bestræbelser for at nedbringe lagerbeholdningerne gennem en reduktion af den løbende produktion til et niveau, der var lavere end den samtidige afsætning. Følgen blev, som det ses, at bruttonationalproduktet faldt stærkere end den „endelige" afsætning.

Det var denne udvikling, om hvilken man frygtede, at den skulle kunne føre til en selvforstærkende nedgang i aktiviteten, idet lavere nationalprodukt også er ensbetydende med lavere nationalindkomst. Imidlertid er de udbetalte personlige indkomster faldet langt mindre end nationalindkomsten. Ganske vist lå lønudbetalingen i 3. kvartal 1954 ca. 4 milld. $ lavere end på det tidspunkt i 1953, da toppen nåedes (207.2 mod 211.4 milld. $). Men nedgangen i overskuddet i aktieselskaber o. l. medførte ikke nogen reduktion i de udbetalte dividender, men blev opsuget i form af formindsket selskabsopsparing (ringere forøgelse af reserver). Hertil kom voksende sociale ydelser (arbejdsløshedsunderstøttelse), og det samlede resultat blev derfor blot et moderat fald i de personlige indkomster. Da yderligere de personlige skatter nedsattes i begyndelsen af 1954, har der kunnet ske en fortsat, omend langsom tilvækst i de disponible indkomster, som befolkningen har til rådighed til forbrug.

Ovenikøbet er der endelig foregået et vist fald i opsparingsraten med det resultat, at forbrugsudgifterne ikke, som frygtet, er gået varigt ned, men tværtimod har været stigende siden begyndelsen af 1954, således at de nu – taget som helhed – ligger på et højere niveau end nogensinde tidligere, dog således at udgiften til køb af varige goder er gået noget tilbage, medens navnlig tjenesteydelsernes andel er betydeligt forøget.

Faldet i forsvarsudgifterne er formodentlig nu stort set bragt til ophør. Derimod påregnes erhvervslivets investeringer i maskiner m. v. – ifølge en fornylig foretagen enquête – i 1955 at komme til at ligge 5 % lavere end i 1954; men da udgifterne hertil allerede i 3. kvartal lå 2–3 % lavere end gennemsnittet for de første 3 kvartaler af året, bliver der ikke tale om nogen væsentlig yderligere nedgang fra det nuværende niveau. På den anden side

U.S.A.s bruttonationalprodukt 1953–54.
(Milld. $ i løbende priser; sæsonudjævnet og omregnet til årsrate).

	1953				1954		
	1. kvt.	2. kvt.	3. kvt.	4. kvt.	1. kvt.	2. kvt.	3. kvt.
1. Privat forbrug							
– varige goder	30.4	30.3	30.3	28.0	28.0	28.8	28.9
– ikke-varige goder	118.8	119.6	118.6	118.7	118.8	120.0	121.1
– tjenesteydelser	79.4	80.9	82.3	83.0	83.6	84.3	84.8
I alt	228.6	230.8	231.2	229.7	230.5	233.1	234.8
2. Private investeringer							
– boligbyggeri uden for landbruget	11.7	12.2	12.1	11.7	11.7	12.8	14.0
– anden bygge- og anlægsvirksomhed	13.3	13.7	13.5	13.9	14.3	14.2	14.2
– maskiner, inventar o. l. ...	24.1	24.6	24.8	24.0	22.7	22.4	21.8
I alt	49.1	50.5	50.4	49.6	48.7	49.4	50.0
3. Offentlige køb af varer og tjenester							
– forsvarsudgifter	51.0	54.3	52.3	50.6	46.9	44.7	42.1
– unionens civile udgifter (netto)	7.2	7.9	8.0	9.3	8.1	6.6	5.9
– enkeltstaters og kommuners udgifter	24.9	24.4	25.1	26.2	26.9	27.0	27.7
I alt	83.0	86.6	85.4	86.0	81.9	78.3	75.6
4. Samlet indenlandsk afsætning til „endelig anvendelse" (1+2+3)	360.7	367.9	367.0	365.3	361.1	360.8	360.4
5. Ændring i private lagre ...	2.8	5.4	2.0	÷4.2	÷4.2	÷3.8	÷4.8
6. Udenlandsk nettoinvestering[1]	÷1.8	÷3.3	÷1.8	÷0.6	÷1.1	÷1.0	÷0.2
7. Bruttonationalprodukt ialt (4+5+6)	361.8	369.9	367.2	360.5	355.8	356.0	355.5
8. Personlige indkomster	283.3	286.4	287.5	287.3	285.1	285.7	286.2
9. ÷ personlige skatter m. v.	35.5	35.9	36.3	36.1	32.8	32.9	32.9
10. Disponibel indkomst	247.8	250.4	251.2	251.2	252.3	252.9	253.2
11. Personlig opsparing (10÷1)	19.2	19.6	20.0	21.5	21.8	19.7	18.4

Kilde: Survey of Current Business. Nov. 1954.

For 4. kvt. 1954 er bruttonationalproduktet foreløbig opgjort til 361 milld. $, hvoraf privat forbrug 238 milld. $, unionens udgifter (civile og militære) 46 milld. $ og bygge- og anlægsudgifter 29 milld. $.

[1] Excl. offentlige låne- og gaveydelser til udlandet, der registreres under det offentliges køb af varer og tjenester.

Amerikanske konjunkturtal.

	Priser			Industri-produktion[1]	Bygge- og anlægsvirksomhed[2]		Arbejdsmarked			Detail-omsætning[3]	Udenrigshandel[6]		Aktiekurser[7]	Personlige indkomster[8]	Bruttonational-produkt[8]
	Engrospriser		Leveomkostninger												
	Samlet indeks	Landbr.-produkt.			Ialt	Boligbyggeri	Beskæftigede[3]	Arbejdsløshed	Arbejdsløn[4]		Import	Eksport			
	1947-49 = 100	1947-49 = 100	1947-49 = 100	1947-49 = 100	1947-49 = 100	1947-49 = 100	Mill.	Mill.	Cents	Mld. $	Mill. $	Mill. $	1935-39 = 100	Mld. $	Mld. $
1938	51	38	60	48	35	27	28.9	10.4	63	3.5	163	258	88	68	85
1946	79	83	81	90	82	87	41.4	2.3	109	8.5	412	812	140	178	211
1950	103	98	103	112	159	185	44.7	3.1	147	12.0	738	856	146	226	287
1951	115	113	111	120	171	170	47.2	1.9	159	13.2	914	1253	177	254	330
1952	112	107	114	124	183	181	48.0	1.7	167	13.7	896	1253	188	268	346
1953	110	97	114	134	192	177	49.1	1.5	177	14.2	898	1304	193	286	365
1954	110	96	115	125				3.2[9]		14.2			229		357
1. kvt. 1953	110	99	114	134	180	177	48.5	1.8	174	14.3	927	1293	197	282	362
2. kvt. —	110	97	114	136	180	172	49.4	1.5	176	14.4	949	1410	188	285	370
3. kvt. —	111	97	115	135	198	180	49.4	1.3	178	14.2	891	1265	184	288	367
4. kvt. —	110	94	115	129	221	179	49.6	1.8	179	14.0	857	1281	187	287	361
1. kvt. 1954	111	98	115	124	194	197	48.6	3.5[9]	180	13.8	833	1132	200	285	356
2. kvt. —	111	97	115	124	199	219	48.2	3.4[9]	181	14.2	911	1433	218	286	356
3. kvt. —	110	95	115	123	218	243	48.0	3.2[9]	180	14.2	808	1176	235	286	356
Okt. —	110	93	115	126			48.6	2.7[9]	181	14.1	761	1255	244	286	
Nov. —	110	93	115	129			48.7	2.9[9]	182	14.4			254	288	361
Dec. —	110	90	114	130				2.8[9]		15.4			268		

Kilde: „Survey of Current Business", udg. af U.S. Department of Commerce.
Tallene refererer til måneder eller til gennemsnit for 12, henholdsvis 3 måneder.
[1] Sæsonudjævnet. [2] Værdien af byggekontrakter; sæsonudjævnet. [3] Antal beskæftigede („employees") uden for landbruget ifl. Dept. of Labor. [4] Gennemsnitlig timefortjeneste i fabriksindustrien. [6] Udjævnet for sæsonsvingninger. Beregningsgrundlaget noget udvidet fra 1951. [6] Generalhandel. [7] Standard and Poor's Corp. omfatter 480 industri-, jernbane- og „public utility" selskaber. [8] Udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til helårsbasis. [9] Beregningsgrundlaget noget udvidet fra 1954.

ventes investeringerne inden for bygge- og anlægsvirksomheden at stige med et par milld. $. Endelig synes der at være grund til at formode, at yderligere nedbringelse af lagrene – hvis værdi i løbet af eet år er gået ned med godt 4 milld. $ – næppe vil fortsætte i nogen større udstrækning. Nationalproduktet må følgelig antages at vokse noget, således at det kommer nogenlunde på højde med den løbende afsætning til „endelig anvendelse". Hvis disse forventninger er holdbare, skulle der derfor nærmest være udsigt til stigende aktivitet i den nærmeste tid fremover.

INDUSTRIPRODUKTIONEN

Til nærmere belysning af udviklingen i industrien tjener følgende tabel, der viser, at der inden for begge de to hovedområder – varige og ikke-varige produkter – er en vis fremgang at spore, omend der stadig er et stykke vej igen, inden de tidligere maxima er nået.

Industriproduktionen i U.S.A.
(1947–49 = 100; sæsonudjævnede tal).

	Varige goder	Ikke-varige goder	Mineraler	I alt
1. kvt. 1953	155	118	116	134
2. „ „	155	122	117	136
3. „ „	155	119	119	135
4. „ „	146	115	113	129
1. „ 1954	138	114	113	124
2. „ „	135 min.	116	111	124
3. „ „	135 min.	115 min.	110	123 min.
Okt. „	139	117	109	126
Nov. „	143	118	–	129
Dec. „	145	119	–	130

Om forholdene i industrien kan det iøvrigt oplyses, at tilgangen af *nye ordrer,* der i de første 8 måneder af 1953 lå fra 1.7 til 3.5 milld. $ lavere end året forud, i perioden august–oktober (de sidste måneder, for hvilke oplysninger forefindes), atter er kommet op over sidste års niveau og derved så småt begynder at nærme sig de tal, der nåedes omkring årsskiftet 1952–53. Den udækkede ordrebestand var til august stadigt nedadgående, men viste en svag stigning i september, ved hvis udgang ordreporteføljen androg 47.7 milld. $ eller næsten 20 milld. mindre end året før. Fremgangen i ordrebestanden er ifølge foreløbige skøn fortsat i de følgende måneder.

DETAILOMSÆTNINGEN

På et vigtigt punkt kan afsætningens forløb følges i grove træk til udgangen af 1954. Der tænkes her på detailhandelens omsætning. Om denne er det oplyst, at den for hele året 1954 andrager 170.8 milld. $, eller praktisk talt det samme som i 1953. I første halvdel af året var der imidlertid tale om en mindre omsætning end året før – i visse måneder mere end 0.5 milld. $ mindre, og i tiden fra juni til oktober var der nogenlunde balance. Udligningen må derfor være sket i løbet af november og december, hvor afsætningen efter foreløbige overslag har ligget på 14.4 og 15.4 milld. $ (sæsonudjævnede tal) eller hen-

holdsvis 0.3 og 1.4 milld. $ mere end i de samme to måneder af 1953. Såfremt disse overslag viser sig at holde stik, har december været den bedste måned for detailhandelen i en længere årrække. Det bemærkes, at afsætningsforøgelsen alene skyldes stigning i solgt mængde, idet priserne har holdt sig praktisk talt uændrede gennem hele året. Hvis der skal tales om nogen tendens, har den snarest været nedadgående.

BESKÆFTIGELSE OG ARBEJDSLØSHED

Som det fremgår af den stående tabel med amerikanske konjunkturtal ligger *beskæftigelsen uden for landbruget* ca. 1 mill. mand lavere end for et år siden. Yderligere kan det nævnes, at landbruget har opsuget en del ledigbleven arbejdskraft; men da også arbejdsstyrken er øget, er der dog fortsat større *ledighed* end for et år siden. Det bør imidlertid erindres, at arbejdsløshedsstatistikken er blevet revideret sidst i 1953, og at tabellens arbejdsløshedstal sandsynligvis overdriver arbejdsløshedens stigning fra 1953 til 1954 i nogen grad. Den ugentlige *arbejdstid* i industrien er i løbet af december steget til 40.5 timer mod 40.2 i december 1953, og eftersom også *timelønsgennemsnittet* har været svagt voksende, kan man antagelig regne med, at lønsummen i det store og hele ligger på samme niveau som ved udgangen af 1953, men formentlig endnu noget lavere end tidligere i dette år.

UNIONSBUDGETTET FOR 1955–56

I begyndelsen af januar offentliggjordes regeringens forslag til budgettet for finansåret 1956 (der begynder 1. juli 1955). Fra et økonomisk synspunkt er det interessanteste spørgsmål i denne forbindelse ikke forslagene til nye bevillinger, men derimod det såkaldte *„kassebudget"*, som viser hvilke beløb, der påregnes udbetalt af det offentlige, henholdsvis opkrævet i form af skatter og afgifter m. v. Henved to trediedele af de anslåede udgifter baseres på allerede bevilgede beløb eller skal afholdes i henhold til permanent lovgivning, som kongressen ikke godt kan nægte at tilvejebringe finansiel dækning for. Erfaringsmæssigt skærer kongressen også kun 5–10 % af den resterende trediedel af udgifterne, som den står mere frit over for. Det foreliggende overslag skulle derfor – fraset muligheden af større uventede begivenheder – være en ret pålidelig målestok for unionens udgifter i 1955–56. Hvad indtægtssiden angår, kan man næppe være helt så sikker; men da „kassebudgettet" for 1955–56 stort set er i balance, bliver der formodentlig heller ikke tale om større afvigelser, når det tages i betragtning, at ligevægt på unionens regnskab er et vigtigt finanspolitisk dogme i den amerikanske lovgivningsmagt.

Som oversigten viser, vil der i 1955–56 efter forslaget stadig være et mindre underskud på det „egentlige" budget. Men takket være det forhold, at

bidragene til forskellige socialpolitiske ordninger, der holdes uden for budgettet, overstiger de samlede udbetalinger fra de pågældende fonds (i forbindelse med at visse på udgiftssiden registrerede poster ikke medfører udbetalinger), vil der i realiteten blive tale om et beskedent overskud. Man skal dog ikke hæfte sig alt for stærkt ved dette tal. Dels kan det meget let vise sig at slå fejl, hvis der blot optræder mindre afvigelser på nogle af budgettets poster. Dels kan det ikke tages som udtryk for, at budgettet er finanspolitisk „neutralt". I det højeste kan man sige, at likviditeten i samfundet ikke vil blive

Unionens „kassebudget".
(Milld. $).

	1953-54 (faktiske tal)	1954-55 (seneste overslag)	1955-56 (forslag)
1. *Indtægter*			
Personlige indkomstskatter	32.4	30.7	32.5
Selskabsskatter	21.5	18.5	17.0
Indirekte skatter m. v.	10.7	9.8	10.5
	64.6	59.0	60.0
2. *Udgifter*			
Forsvarsudgifter	46.5	40.6	40.5
Civile udgifter	21.3	22.9	21.9
	67.8	63.5	62.4
3. Saldo	÷3.2	÷4.5	÷2.4
Bidrag til sociale fonds og sociale udgifter uden for budgettet.			
4. Indtægter	9.2	9.8	11.3
5. Udgifter	7.2	8.4	8.8
6. Saldo	2.0	1.4	2.5
Betalinger mellem forskellige regeringsorganer, transaktioner, der ikke medfører kontante betalinger, etc.			
7. På indtægtssiden	2.2	2.2	2.5
8. På udgiftssiden	3.1	2.9	3.0
9. Saldo	÷0.9	÷0.7	÷0.5
10. Samlede indbetalinger fra befolkningen (1+4÷7)	71.6	66.6	68.8
11. Samlede udbetalinger til befolkningen (2+5÷8)	71.9	69.0	68.2
12. „Kassesaldo" (3+6÷9 = 10÷11)	÷0.3	÷2.4	+0.6

påvirket ad denne vej. Men om den økonomiske aktivitet vil blive stimuleret eller hæmmet beror også på indtægternes og udgifternes fordeling efter art, herunder i første række på, om udgifterne repræsenterer en direkte efterspørgsel efter produktionsfaktorer og på i hvilket omfang de offentlige transaktioner indebærer en overførsel af købekraft fra befolkningsgrupper med høje indtægter og derfor lav marginal forbrugstilbøjelighed til grupper med lave indtægter, der må formodes at være tilbøjelige til at give den overvejende del af ekstraindkomsten ud til forbrug.

Vigtigt er det imidlertid at notere, at de offentlige udgifter repræsenterer et beløb svarende til henimod en femtedel af det nuværende nationalprodukt, og at de stort set er uændrede i forhold til tidligere. Denne omstændighed må i sig selv være et væsentligt bidrag til opretholdelse af den økonomiske aktivitet eller i hvert fald til at hindre voldsomme tilbageslag i denne. Videre kan det bemærkes, at regeringen har planer om at iværksætte en stor – og stærkt påkrævet – vejanlægsvirksomhed til et beløb af 25 milld. $ i løbet af de kommende 10 år, finansieret uden om det almindelige budget ved hjælp af særlige obligationslån, der afdrages over en længere årrække. Dette er i realiteten ensbetydende med en tilsvarende forøgelse af underskuddet på „kassebudgettet"; men man undgår at registrere et formelt underskud, der som antydet har et odiøst skær i store dele af den amerikanske offentlighed.

Endelig er der måske grund til at nævne, at budgettet er et officielt udtryk for den optimisme, der hersker med hensyn til den kommende tids økonomiske udvikling, for så vidt som der regnes med en stigning i de personlige indkomstskatter og i de indirekte afgifter, uden at dette skyldes højere satser. Forklaringen er, at der regnes med stigende personlige indkomster og større forbrug, formentlig af størrelsesordenen 3–5 %.

UDVIKLINGEN I VESTEUROPA

ALMINDELIG PRODUKTIONSFREMGANG

De følgende fire tabeller tjener til at give et summarisk overblik over konjunktursituationen i en række vigtigere vesteuropæiske lande henimod slutningen af 1954. Som et groft udtryk for det almindelige aktivitetsniveau kan *industriproduktionen* tages. Som man ser, har der overalt været tale om en betydelig stigning i forhold til 1953, stærkest i lande som Tyskland, Østrig, Frankrig og Italien, mindre i de skandinaviske lande, England og Beneluxlandene. Om *byggeriet* foreligger kun spredte oplysninger; men det kan dog fx. nævnes, at der i England i løbet af perioden jan.–nov. opførtes 317.000 lejligheder eller praktisk talt det samme antal som i hele 1953; i alt anslås boligbyggeriet til ca. 350.000 lejligheder, og en yderligere stigning til 360.000

ventes i 1955. I Holland var antallet af færdiggjorte boliger i årets første 10 måneder 53.600 mod 46.200 i samme periode i fjor. I Tyskland var de tilsvarende tal for 8 måneder 193.000 i 1954 mod 166.000 i 1953. Lignende tendenser spores i næsten alle lande; specielt bør det måske noteres, at der i Schweiz (der ikke har nogen statistik over den løbende industriproduktion og derfor ikke er med i nedenstående tabel) i månederne jan.–aug. fuldførtes 9.400 lejligheder mod 7.800 året før.

SITUATIONEN I VESTTYSKLAND

Som det i det hele taget har været tilfældet i de senere år, er det blandt de større lande *Vesttyskland*, der møder med den stærkeste fremgang. Det kan bl. a. nævnes, at stålproduktionen er sat i vejret fra 15.4 til 17.4 mill. tons, hvorved førkrigsniveauet praktisk talt er nået. I 1955 ventes en yderligere fremgang til 19 mill. tons. Også produktionen af biler og plastikstoffer er vokset betragteligt.

Den væsentligste del af produktionsfremgangen falder på de kapitalgodeproducerende industrier, hvis udbud i 1954 har været ca. 15 % højere end året før, medens forbrugsvareindustrierne kun møder med en fremgang på 5 %, hvoraf størsteparten falder på varige goder, såsom møbler, køleskabe, fjernsynsapparater, kamera'er etc., hvorimod fx. tekstilindustrien – her som andre steder – kun har haft ringe afsætningsforøgelse.

Industriens lønudgifter er i 1954 steget til 8–9 % over 1953-niveauet, tildels på grund af lønforhøjelser, der dog gennemgående har været mindre, end man skulle have troet på basis af de oplysninger, der fremkom om resultaterne af de omfattende strejker i eftersommeren. Det oplyses således, at gennemsnitstimelønnen (mænd og kvinder) kun steg fra 163.4 pfennig i slutningen af 1953 til 167.8 pfennig sidst i 1954. Denne stigning, der kun andrager små 3 %, er ikke meget større end leveomkostningernes forøgelse. Næsten lige så meget betyder den længere ugentlige arbejdstid (50 timer mod 48.9 for et år siden), og resten af stigningen må tilskrives forøgelsen i antallet af beskæftigede. De voksende lønindtægter har naturligvis betydet en væsentlig stimulans for forbruget; men en del siges også at være gået til erhvervelse af bolig og andre former for opsparing.

De vesttyske investeringer i fast realkapital anslås at have udgjort 31 milld. DM i 1954, svarende til ca. 21 % af bruttonationalproduktet mod 20 % i de senest foregående år. Dette svarer til et nationalprodukt på 147–48 milld. DM mod 135 milld. DM i 1953; der er således tale om en stigning på ca. 10 %, der i det væsentligste er reel, idet priserne kun er steget i begrænset udstrækning. Investeringerne er i højere grad end i tidligere år blevet finansieret over det åbne kapitalmarked, hvis rentesatser er gået ned med 1–1½ %.

Trods de store fremskridt, som er sket i de senere år, er det dog – som

Industriproduktionen i nogle vesteuropæiske lande.
(1950 = 100).

	Samtlige O.E.E.C.-lande	England	Vesttyskland	Frankrig	Italien	Sverige	Belgien	Holland	Østrig	Danmark	Norge
Vægt i samlet indeks	100	37.7	19.2	14.3	8.6	4.8	3.7	3.5	2.0	1.8	1.2
1938	82	(76)	107	83	79	61	(81)	72	(74)	(65)	66
1951	110	104	120	111	113	105	115	104	114	102	107
1952	111	101	128	114	116	103	112	106	115	98	108
1953	116	106	139	112	127	104	112	117	117	102	113
1953											
1. kvt.	114	107	129	118	119	106	108	113	106	101	119
2. „	117	106	137	119	124	109	113	117	116	103	111
3. „	111	99	138	101	125	90	109	115	119	95	104
4. „	125	114	152	120	138	114	115	125	127	106	119
1954											
1. kvt.	123	115	143	122	133	111	114	121	115	106	128
2. „	127	113	153	129	136	114	120	128	134	111	117
3. „	120	105	153	115	138[1]	94	115[1]	123	139[1]	100	110
1954 i % af tilsv. kvt. 1953											
1. kvt.	108	107	110	103	112	105	106	107	108	105	108
2. „	109	107	112	108	110	105	106	109	116	108	105
3. „	108	106	111	114	110[1]	104	106[1]	107	117[1]	105	106
1953 i % af 1938	141	139	130	135	161	170	138	163	158	157	171

Kilde: General Statistics. OEEC Statistical Bulletins. Nov. 1954.
[1] Beregnet på grundlag af juli–aug.-tal.

tabellen viser – stadig således, at Vesttyskland hører til de lande, der har haft den ringeste fremgang i industriproduktionens omfang sammenlignet med 1938-niveauet.

Efter alt at dømme er der udsigt til, at den vesttyske ekspansion vil fortsætte i hvert fald et godt stykke tid fremover. Således har ordretilgangen til industrien i de sidste måneder af 1954 ligget 35 % højere end i samme periode året før, og det oplyses, at 40 % af alle foretagender, der fremstiller produktionsmidler, planlægger kapacitetsudvidelser i løbet af 1955, i almindelighed omkring 10 %, i nogle tilfælde helt op til 20 %.

Uden problemer er den økonomiske situation i Vesttyskland dog ikke. Navnlig nærer man en vis ængstelse for, at landets genoprustning – dersom

den vedtages – skal kunne føre til, at den vesttyske økonomi, der i dag arbejder meget tæt ved fuld kapacitetsudnyttelse og på mange områder lider under knaphed på arbejdskraft, i så fald skal komme ud for udprægede „flaskehalse" og et tiltagende inflationspres. Økonomiminister Erhard har i denne forbindelse udtalt sig for storstilede omflytninger af arbejdsløse fra de særlige „flygtningeområder" (Vestberlin, Slesvig-Holsten og Neder-Sachsen), hvor den væsentligste del af forbundsrepublikkens godt 1 mill. arbejdsløse er bosat, til industriområderne, hvor arbejdskraftmangelen især vil gøre sig gældende. Endvidere har han, der i det hele taget taler meget om liberalisering, erklæret at ville føre en politik, der opmuntrer en forøget import, dels ved toldnedsættelser, dels ved yderligere ophævelse af kvantitative restriktioner. At en sådan politik uden større vanskeligheder kunne gennemføres i Vesttyskland, viser de følgende tabeller over udenrigshandel og valutastilling, der tydeligvis har udviklet sig meget gunstigt i de senere år. Men om det er muligt at føre en sådan politik på tværs af de meget stærke beskyttelsesvenlige kredse – ikke mindst inden for landbruget – turde nok være mere tvivlsomt.

DETAILOMSÆTNING OG LEVEOMKOSTNINGER

I takt med produktionsfremgangen er også detailhandelens omsætning steget over alt i Vesteuropa, således som det ses af omstående tabel. Denne vækst er både en følge af og en forudsætning for produktionsstigningen. En følge, for så vidt som de af produktionsudvidelsen flydende indkomstforøgelser for en stor del omsættes i voksende forbrugsudgifter, og en forudsætning i den forstand, at større afsætning i detailhandelen i det lange løb er en betingelse for, at produktionen skal vedblive at vokse.

I det store og hele er omsætningsforøgelsen udtryk for en reel forbrugsudvidelse, idet prisstigningerne, som det fremgår af tabellens nederste halvdel, gennemgående har været ret moderate. Det må dog bemærkes, at leveomkostningsindeks'ene for flere landes vedkommende også omfatter andet end produkter, der omsættes gennem detailhandelen (fx. husleje, skatter og kontingenter o. l.), hvorfor man ikke uden videre kan beregne den reelle stigning i detailomsætningen ved at dividere indekstallene for leveomkostninger op i de tilsvarende tal for detailomsætningen regnet i løbende priser.

UDENRIGSOMSÆTNINGEN

Også på udenrigshandelens område viser aktivitetsfremgangen sig. Med få undtagelser har de vesteuropæiske lande i 1954 haft større import end i 1953. Importmængderne er endog gennemgående steget mere end værditallene giver udtryk for, idet importpriserne for de fleste lande har været svagt faldende.

Som man kunne vente er det atter her Vesttyskland og Holland, hvor aktivi-

Omsætningen i detailhandelen i nogle vesteuropæiske lande. Løbende priser.
(1950 = 100)

	England	Vesttyskland	Italien	Belgien	Holland	Østrig	Danmark	Norge
1952	117	120	179	112	104	143	106	124
1953 1. kvt.	115	113	168	104	98	124	100	110
– 2. –	121	121	237	107	111	135	108	125
– 3. –	119	123	217	109	109	139	107	127
– 4. –	140	155	339	132	118	199	128	150
1954 1. –	118	118	211	107	104	134	101	111
– 2. –	128	132	293	114	122	156	115	130
– 3. –	128	130	253	117[1]	123[1]	158	116	133
– 4. –		172						
1954 i % af tilsv. kvartal 1953								
1. kvt.	103	104	126	103	106	108	101	101
2. –	106	109	124	105	110	116	106	104
3. –	108	106	117	107[1]	110[1]	114	108	105
4. –		111						

Leveomkostninger (detailpristal) i de samme lande
(1950 = 100)

1952	119	110	114	110	112	150	116	126
1953 1. kvt.	122	109	116	110	112	147	118	128
– 2. –	123	108	117	109	113	137	116	128
– 3. –	123	108	116	110	113	139	116	129
– 4. –	123	107	117	111	112	143	116	130
1954 1. –	123	108	118	112	117	148	116	131
– 2. –	125	108	120	112	118	147	117	134
– 3. –	126	108	121	112	118	145	118	137
– 4. –	127[2]	109[3]		112[2]	119[3]	147[2]	118	136[2]
1954 i % af tilsv. kvartal 1953								
1. kvt.	101	99	102	102	104	101	98	102
2. –	102	100	103	103	104	107	101	105
3. –	103	100	104	102	104	104	102	106
4. –	103[2]	102		101[2]	105	103[2]	102	105[2]

Kilde: General Statistics. OEEC Statistical Bulletin. Nov. 1954.
[1] juli-aug. [2] okt.-nov. [3] okt.

tetsforøgelsen har været stærkest, der møder med de stærkeste stigninger. Men også andre lande, herunder bl. a. Danmark, bidrager betydeligt til den almindelige vækst i import.

På eksportsiden var fremgangen i første halvår endnu større end for importens vedkommende, hvorimod tredie kvartal viste en noget mindre vækst.

Udenrigshandelen i nogle vesteuropæiske lande.

	Samtlige OEEC lande	England	Vest-tyskland	Frankrig	Italien	Sverige	Belgien	Holland	Østrig	Danmark	Norge
Import											
Mill. $											
(månedsgnst.)											
1953 1. kvt.	2582	763	302	370	205	126	198	181	46	85	80
– 2. –	2634	817	304	361	205	132	196	186	49	75	75
– 3. –	2524	769	308	322	183	123	201	196	39	82	66
– 4. –	2740	773	356	335	207	145	213	214	48	89	83
1954 1. –	2689	767	326	373	214	138	207	218	47	86	80
– 2. –	2807	795	363	384	199	145	213	217	49	99	83
– 3. –	2750	782	381	339	180	143	211	239	52	97	79
Kvantumsindeks											
(1950 = 100)											
1953 1. kvt.	110	105	121	126	136	162	103	99	88	104	120
– 2. –	114	117	126	127		108	104	101	94	94	115
– 3. –	111	112	131	110		102	108	110	79	104	103
– 4. –	122	114	155	118		122	115	124	97	114	127
1954 1. –	121	113	144	130	150	114	120	127	96	111	125
– 2. –	125	115	160	135	146	119	120	123	105	130	129
– 3. –	(122)	113	163	117	125[1]	119	119[1]	140[1]	113	127	122[1]
Export											
Mill. $											
(månedsgnst.)											
1953 1. kvt.	2173	612	316	333	114	103	184	170	40	74	43
– 2. –	2243	610	359	352	118	121	187	166	42	69	40
– 3. –	2214	616	364	289	121	128	182	177	47	69	42
– 4. –	2553	670	435	366	144	141	201	195	50	82	45

1954 1. –	2359	655	394	356	131	108	179	190	46	75	45
– 2. –	2423	651	413	361	130	137	192	186	51	79	49
– 3. –	2395	641	446	329	130	134	179	194	52	77	47
Kvantumsindeks (1950 = 100)											
1953 1. kvt.	110	94	151	107	109	82	109	127	127	117	105
– 2. –	115	96	174	114		96	116	127	131	112	96
– 3. –	116	97	180	96		104	114	152	152	116	103
– 4. –	134	106	217	124		114	125	166	169	132	114
1954 1. –	125	103	197	121	113	81	126	160	164	123	113
– 2. –	129	104	209	124	108	112	136	156	172	132	126
– 3. –	(121)	103	228	116	115[1]	109	129	165[1]	177	128	115[1]
Merimport (÷) *el. merexport* (+) Mill. $ (månedsgnst.)											
1953 1. kvt.	÷409	÷151	+14	÷37	÷91	÷23	÷15	÷11	÷6	÷11	÷38
– 2. –	÷391	÷206	+55	÷10	÷87	÷11	÷ 9	÷20	÷7	÷ 6	÷35
– 3. –	÷310	÷153	+55	÷33	÷62	+ 6	÷19	÷19	+8	÷13	÷24
– 4. –	÷187	÷103	+79	+31	÷63	÷ 3	÷12	÷19	+2	÷ 8	÷38
1954 1. –	÷330	÷112	+67	÷17	÷83	÷30	÷27	÷28	÷1	÷11	÷35
– 2. –	÷384	÷145	+49	÷24	÷69	÷ 8	÷21	÷31	+1	÷21	÷33
– 3. –	÷355	÷141	+64	÷10	÷50	÷ 9	÷32	÷45	0	÷21	÷32

Kilde: General Statistics. OEEC Statistical Bulletin. Nov. 1954.
[1] juli-aug. [2] juli.

Igen er det Vesttyskland, der indtager førstepladsen; men praktisk talt alle lande har opnået større eksportværdi. Som på importsiden gælder det, at priserne gennemgående har været faldende; men nedgangen har været ret uensartet; særlig stærke eksportprisfald har i det sidste år ramt Belgien og til dels Frankrig, der følgelig begge har fået deres udenlandske bytteforhold ret kraftigt forværret.

Hvad handelsbalancen angår, konstaterer man, at England har nedbragt sit månedlige underskud med små 40 mill. $, ligesom også Frankrig og Italien har reduceret deres merimport, medens Vesttyskland har øget eksportoverskuddet. På den anden side har Holland, Belgien og Danmark, samt i noget mindre grad Sverige, haft en betydeligt større merimport end i 1953.

For de vesteuropæiske lande som helhed er der foregået en ikke ubetydelig reduktion af underskuddet i samhandelen med den øvrige verden, navnlig som følge af en stærk forøgelse af eksporten til det ydre sterlingområde, der atter har nået samme højde som i perioden efter Koreakrigen, da disse lande udnyttede deres store eksportindtægter til en tilsvarende stor import.

VALUTASTILLINGEN

For de fleste lande i Vesteuropa har udviklingen i 1954 betydet en betragtelig forbedring af deres valutastilling. Navnlig Vesttyskland har øget sine guld- og dollarbeholdninger meget væsentligt, ligesom også dets tilgodehavender hos EPU er vokset. Men også lande som England, Frankrig og Østrig har fået en væsentlig bedre valutaposition. Hvad særlig Frankrig angår, kan det nævnes, at dette land i 1. halvår 1954 opnåede et overskud på betalingsbalancens løbende poster på 78 mill. $, mod et underskud i samme periode 1953 på 376 mill. $. Denne forbedring skyldtes dels mindre merimport, dels højere turistindtægter, dels og navnlig større indtægter ved amerikanske „off-shore" køb og udgifter til underhold af amerikanske tropper i Frankrig. Da Frankrig desuden vedblivende modtog betydelige direkte amerikanske hjælpeydelser, kunne valutastillingen – på trods af afdrag på udenlandske lån – forbedres med et beløb svarende til 181 mill. $, hvoraf som tabellen viser 124 mill. $ antog form af øgede guld- og dollarbeholdninger, medens resten bestod i „tredielandsvalutaer".

Andre lande, særlig Danmark og Belgien, har derimod oplevet en betydelig forringelse af deres valutariske stilling; for Danmarks vedkommende har som bekendt bl. a. den dårlige høst spillet en rolle; derimod har aktivitetsforøgelsen her i landet som tidligere omtalt ikke været stærkere end andre steder, snarere tværtimod. Der er imidlertid den væsentlige forskel på Danmarks og Belgiens situation, at Belgien, som det tydeligt fremgår af tabellen, har en meget stor guld- og dollarbeholdning såvel som et tilgodehavende i EPU, hvorimod Danmarks EPU-stilling er negativ, ligesom guld- og dollarbeholdningerne kun er

Nogle vesteuropæiske landes guld- og dollarbeholdninger samt EPU-stilling.
(Mill. $)

		ialt 1952	ialt 1953	juni 1954	sept. 1954	Ændring ialt 1953—sept. 1954
England	Guld og dollars	1846	2518	3017	2906	+383
	EPU-stilling	÷614	÷555	÷490	÷360	+195
Vesttyskland	Guld	140	326	418	574	+248
	Dollars	548	895	1082	1243	+348
	EPU-stilling	253	424	586	472	+ 48
Frankrig	Guld	899	913	1021	988[1]	+ 85
	Dollars	283	372	388	420	+ 48
	EPU-stilling	÷312	÷312	÷312	÷255	+ 57
Italien	Guld	346	346	346	346[2]	–
	Dollars	274	435	425	499	+ 64
	EPU-stilling	103	÷67	÷119	÷98	÷ 31
Sverige	Guld	184	219	219	219	–
	Dollars	84	110	116	173	+ 63
	EPU-stilling	128	133	109	64	÷ 69
Belgien	Guld	704	776	765	760	÷ 16
	Dollars	62	76	63	56	÷ 20
	EPU-stilling	249	229	215	171	÷ 58
Holland	Guld	544	737	777	796	+ 59
	Dollars	182	217	245	227	+ 10
	EPU-stilling	181	221	207	158	÷ 63
Østrig	Dollars	90	190	237	278	+ 88
	EPU-stilling	10	51	68	64	+ 13
Danmark	Guld	31	31	31	31	–
	Dollars	61	87	82	69	÷ 18
	EPU-stilling	÷29	÷58	÷87	÷90	÷ 32
Norge	Guld	50	52	47	45	÷ 7
	Dollars	88	91	104	105	+ 14
	EPU-stilling	÷9	÷71	÷89	÷80	÷ 9
Schweiz	Guld	1358	1406	1417	1461	+ 55
	Dollars	509	556	523	538	÷ 18
	EPU-stilling	112	181	174	162	÷ 19

Kilde: International inancial Statistics. Dec. 1954.
Dollarstillingen repræsenterer regeringers og bankers tilgodehavender i U.S.A. i henhold til amerikanske bankers oplysninger. Guldbeholdningen omfatter centralbankers samt stabiliseringsfonds o. l. institutioners beholdninger. EPU-stillingen er vedkommende lands regnskabsmæssige position over for den europæiske betalingsunion ved periodens udgang.
[1] aug. [2] juli.

1/8 af de belgiske. Selv om disse sidste skal dække udsving på en betalingsbalance, der er 2–3 gange større end Danmarks, kan Belgien dog tillade sig foreløbig at lade udviklingen gå sin gang, medens man i Danmark har været tvunget til at gribe til aktivitetsdæmpende foranstaltninger.

YDERLIGERE LIBERALISERINGSFORANSTALTNINGER

På et møde i den europæiske samarbejdsorganisation midt i januar blev det – omend med megen reservation – principielt besluttet, at OEEC-landene i løbet af 1955 skal forhøje den procent af deres import fra andre medlemslande, der ikke er underkastet kvantitative restriktioner, fra 75 % til 90 %, og for hver af de tre hovedkategorier af varer (råvarer, fødevarer og bearbejdede produkter) fra 60 % til 75 %. Det sidste kravs opfyldelse er af særlig interesse for Danmark, hvis landbrugseksport i de senere år har været udsat

Engelske konjunkturtal.

	Priser		Industriproduktion	Permanente boliger		Arbejdsmarked				Privat forbrug[2]	Udenrigshandel[3]		Guld- og dollarbeholdning[4]
						Beskæftigede							
	Engrospriser	Leveomkostninger		under opførelse	fuldført	i alt	i fabriksindustri	Arbejdsløse	Arbejdsløn[1]		Import	Eksport	
	1938 = 100	Jun. 1947 = 100	1948 = 100	1000	1000	Mill.	Mill.	1000	Jun. 1947 = 100	Mill. £ 1948 priser	Mill. £	Mill. £	Mill $
1938	100	63	86	..	30.0	..	..	1700[5]	61	..	77	44	3449
1946	173	94	82	204	4.1	..	..	359[5]	92	..	108	80	2697
1950	259	114	114	201	16.5	22.0	8.51	314	111	8.712	217	188	3300
1951	315	125	117	226	16.2	22.2	8.74	253	120	8.645	325	226	2335
1952	323	136	114	280	20.0	22.1	8.63	414	130	8.534	290	227	1846
1953	324	140	121	309	26.6	22.2	8.75	342	136	8.871	279	224	2518
1954		143				22.5	9.01	285	142		282	231	
1. kvt. 1953	322	139	121	294	23.1	22.1	8.71	426	135	2.065	272	219	2166
2. kvt. —	326	141	120	314	24.9	22.2	8.73	338	135	2.178	292	218	2367
3. kvt. —	323	140	114	322	26.8	22.3	8.81	286	136	2.248	275	220	2486
4. kvt. —	322	140	128	309	31.0	22.3	8.93	318	137	2.380	276	239	2518
1. kvt. 1954	322	140	120	307	26.0	22.3	8.96	368	139	2.115	274	234	2685
2. kvt. —	326	142	128	316	30.1	22.4	8.99	282	142	2.290	285	232	3017
3. kvt —	326	144	119		29.5	22.6	9.09	232	143		279	229	2901
Okt. —	324	144	135		31.5	22.6	9.20	254	143		228	224	2936
Nov. —	326	145	136-37		29.3	22.7	9.23	263	144		334	202	2925
Dec. —								256			314	264	2762

Kilde: Central Statistical Office: „Monthly Digest of Statistics". Tallene refererer til måneder eller til gennemsnit for 12, henholdsvis 3 måneder. Dog er tallene for boliger under opførelse og for guld- og dollarbeholdningen ultimotal, og forbrugstallene er totalsummer for hele den pågældende periode. Tallene for byggeri og arbejdsmarked omfatter ikke Nordirland.

[1] Ugentlige lønsatser i industri, landbrug, off. forsyningsvirksomheder, detailhandel m. m. [2] Personlige udgifter til forbrugsgoder og tjenesteydelser. [3] Generalhandel. [4] Sterlingområdets beholdninger af guld samt amerikanske og canadiske dollars. [5] Juli.

for adskillige vanskeligheder på grund af de kvantitative restriktioners udnyttelse i landbrugsprotektionistisk øjemed. Hvis der virkelig gennemføres en lempelse på disse områder, skulle det kunne betyde en væsentlig forbedring af Danmarks eksportmuligheder. Man må imidlertid frygte, at ophævelse af restriktioner vil blive ledsaget af toldforhøjelser på de pågældende varer. Det er i hvert fald sket adskillige gange før, og selv om der under forhandlingerne blev givet udtryk for forståelse af, at yderligere udvidelse af liberaliseringen må modsvares af toldnedsættelser, skal man næppe være alt for sikker på, at disse tanker bliver omsat i praksis. Karakteristisk synes det i hvert fald at være, at Frankrig, der umiddelbart forud for mødet bragte sin liberaliseringsprocent op på det hidtil gældende normalniveau, 75 %, lod denne handling ledsage af pålæggelsen af en ekstra 15 % værditold for de fleste af de frigjorte varer uden for råvaregruppen.

For at også de lande, der allerede er oppe på 90 % liberalisering, skal deltage i det fornyede liberaliseringsfremstød, blev det yderligere vedtaget, at disse – dvs. Tyskland, Italien og Sverige – skulle frigøre mindst en tiendedel af de endnu bundne varer.

Som nævnt ledsagedes vedtagelsen af en række reservationer; blandt andet anerkendtes det, at ikke blot akutte betalingsbalancevanskeligheder, men også mangel på ligelighed i liberaliseringens virkninger på landenes eksportmuligheder, skal kunne være en berettiget grund til at genindføre restriktioner. Denne bestemmelse vil formentlig i givet fald kunne påberåbes af Danmark. Desuden indføjedes der en bestemmelse om, at ethvert medlemsland efter 18 måneders forløb skal kunne reducere sin liberaliseringsprocent til det hidtidige normalniveau.

Det kan formentlig nu slås fast, at liberaliseringsvejen er udnyttet så langt, som det er praktisk gørligt. De restriktioner, der fremtidig vil være tilbage, vil næppe have meget med deres oprindelige formål – sikring af valutabalancen – at gøre. De vil i alt væsentlig have ændret karakter, idet de i tidens løb er blevet til beskyttelsesforanstaltninger for bestemte indenlandske erhverv, og derfor så meget desto vanskeligere at komme til livs.

Endelig kan det tilføjes, at det endvidere vedtoges at lade udarbejde planer for en europæisk valutafond til afløsning af EPU, hvis levetid dog foreløbig forlængedes med eet år fra 1. juli 1955 at regne.

1.2.1955
P. W.